

ZONDAG 16.

Over de dood, begrafenis en nederdaling van Christus ter hel.

Het lijden van Christus wordt in de Artikelen des geloofs uitgedrukt: 1e. in het algemeen, door het Artikel: „Geleden onder Pontius Pilatus”, en 2e. in het bijzonder, door de volgende Artikelen, waarbij in den brede verklaard wordt: I. het uiterlijke lijden des lichaams, in de Artikelen: „Gekruisigd, gestorven en begraven.” II. Het innerlijke lijden van Zijn ziel, in het Artikel: „Nedergedaald ter hel.”

In de vorige Zondagsafdeling zijn de Artikelen „Geleden onder Pontius Pilatus” en „Gekruisigd” verklaard. Nu volgt in deze Zondag de verklaring van de volgende Artikelen, die over Christus' lijden handelen: 1e. uitwendig, dat Hij is „Gestorven” en „Begraven”, Vraag 40-43; en 2e. Innerlijk, „Nedergedaald ter hel” in Vraag 44.

Vraag 40: Waarom heeft Christus Zich tot in de dood moeten vernederen?
Antwoord: Daarom dat vanwege de gerechtigheid en waarheid Gods^{a)} niet anders voor onze zonden kon betaald worden, dan door de dood van Gods Zoon b).

a. Gen. 2 : 17, Rom. 8 : 3v.,

b. Rom. 4 : 25; 5 : 6 en 8, 1 Kor. 15 : 3, Fil. 2 : 8, Hebr. 2 : 9 en 14v.

Verklaring van de dood van Christus.

Hierbij dienen voornamelijk deze vier vragen in behandeling te komen:

1. Hoe van Christus gezegd wordt, dat Hij stierf.
2. Waarom het nodig was, dat Hij voor ons stierf.
3. Tot welk doel dit geschiedde, of: welke vruchten Zijn dood voortgebracht heeft.
4. Voor wie Hij stierf, en aan wie de vruchten van Zijn dood toebehoren.

1. *Hoe het van Christus heet, dat Hij stierf.*

De uiteenzetting van deze kwestie is zeer nodig om die kettters te overtuigen, die de betekenis van dit Artikel schandelijk verdraaid hebben. *Marcion* loochende, dat Christus waarlijk gestorven is. Want hij leerde, dat heel de werking van het Woord in de menselijke natuur maar in schijn geweest was; en dat Christus slechts schijnbaar en niet in waarheid Mens geweest is. *Nestorius* scheidde in Christus de naturen vanéén, en dacht dat niet de Zoon van God, maar de Mens gestorven was. Daarom riep hij uit: Roemt maar niet Joden, want ge hebt een mens en niet God gekruisigd! De *Martinisten* verzinnen, dat Zijn menselijke natuur, van het begin van Zijn menswording af, zó begiftigd was met alle eigenschappen van de Godheid, dat tussen die menselijke natuur en de Godheid slechts dit verschil overbleef, n.l. dat de menselijke natuur niet van zichzelf, maar dank zij de genade der mededeling alles, wat ze was, ontvangen had, evenals zij ook het feit van haar bestaan aan die genade verschuldigd is; terwijl daarentegen de Godheid van Zichzelf en van nature gehad heeft en geweest is, alles wat Die is en heeft. Daarom beelden zij zich in, dat Christus in de dood, ja toen de vrucht nog in de schoot der maagd was, niet alleen naar Zijn Godheid,

maar ook naar Zijn mensheid in de hemel en alomtegenwoordig was. En naar zij denken, wilde Paulus dit te kennen geven, als hij in Fil. 2 : 7v. zegt: „Die in de gestaltenis Gods zijnde Zichzelven heeft vernietigd”, enz. Deze en nog andere ketterijen worden door de waarheid van dit Geloofsartikel weersproken.

Daarentegen betuigt de Schrift, dat Christus, Gods Zoon, werkelijk aan het kruis stierf, en dat niet naar Zijn Godheid, maar naar Zijn mensheid; zoals Petrus zegt in 1 Petrus 3 : 18, zodat Zijn ziel en lichaam waarachtig en plaatselijk van elkaar gescheiden waren. Want toen Hij de geest gaf, is de ziel van het lichaam gescheiden, en niet in het lichaam gebleven, noch is het lichaam verenigd gebleven met de ziel; maar zij zijn beide waarachtig en plaatselijk van elkaar gescheiden door de dood.

Tot bewijs diene:

De overeenstemming van de vier Evangelisten. Matth. 27 : 50: „Jezus wederom met een grote stem roepende, gaf den geest”, Marc. 15 : 37: „Jezus een grote stem van Zich gegeven hebbende, gaf den geest”, Luk. 23 : 46: „En Jezus roepende met grote stemme zeide: Vader, in Uwe handen beveel Ik Mijnen geest. En als Hij dat gezegd had, gaf Hij den geest”, en Joh. 19 : 30: „En het hoofd buigende, gaf den geest.”

Tegenwerping. Hij gaf de geest zó, dat de ziel toch in het lichaam gebleven is; zoals men ervan leest, dat er een kracht, d.w.z. de Godheid, van Hem uitgegaan is, Die toch in Zijn lichaam gebleven is.

Antwoord. Deze voorbeelden verschillen nogal. Want de Godheid werkte wel buiten de menselijke natuur, al bleef Ze toch in dezelve, maar de ziel blijft, wanneer zij het lichaam verlaat, er niet in. De oorzaak van dit onderscheid is deze, dat de Godheid een ongeschapen en oneindige natuur is, en de ziel een geschapen en eindige.

Voeg hier nog bij, dat — hoewel ziel en lichaam door de dood van elkaar gescheiden waren — intussen het Woord Zijn ziel en lichaam niet verlaten heeft, maar dat Het met beide personeel verenigd gebleven is, en dat door deze scheiding van ziel en lichaam de twee naturen van Christus geenszins gescheiden zijn. (Vgl. N.G.B., art. 19).

Tegenwerping. Christus riep in Matth. 27 : 46: „Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?” Dus zijn de naturen van Christus in de dood gescheiden; want de natuur die van God verlaten wordt, blijft niet personeel met Hem verenigd.

Antwoord. Die verlating, waarover Christus klaagt, betekent geen daadwerkelijke scheiding der Godheid van de mensheid, maar een onttrekking of uitstel der Goddelijke hulp, opdat de aangenomen mensheid zou kunnen sterven. En door deze uitroep gaf Christus niet te kennen, dat Hij gans en al wanhoopte, maar dat Hij met de toorn Gods worstelde. Want Christus heeft moeten worstelen, omdat Hij moest overwinnen. Maar de naturen mochten niet vaneen gescheiden worden. Want Hij Die voor onze zonden sterven zou, moest Gods Zoon zijn, opdat Zijn rantsoen voldoende zijn zou, zoals geschreven staat in Hand. 20 : 28: God heeft Zijn Gemeente „verkregen door Zijn eigen bloed.”

Christus stierf niet naar Zijn Godheid, maar alleen naar Zijn mensheid. Want naar Zijn Godheid kan Hij niet lijden en sterven. Daarom zegt Petrus: „Die wel gedood is in het vlees, maar levend gemaakt door den Geest”, 1 Petrus 3 : 18; en: „Christus heeft voor ons in het vlees geleden”, 1 Petrus 4 : 1.

Hieruit blijkt ook voldoende, dat de vereniging der naturen geen bewijs is van beider alomtegenwoordigheid; ook kan men die niet verzinnen van Christus' ziel

en lichaam in de dood, waarin echter de vereniging der naturen onverbroken gebleven is. Want daar de ziel van het lichaam gescheiden was, bleef zij niet met het lichaam in het graf, en daarom is ze niet alomtegenwoordig; anders was Christus niet werkelijk gestorven.

Men dient er hier ook op te letten, dat Christus niet onwillig en Zijns ondanks gestorven is, maar dat Hij Zichzelf vrijwillig tot in de dood vernederde.

(Lansbergen. Want wanneer de Evangelisten getuigen, dat Hij de soldaten tegemoet ging, toen zij kwamen om Hem gevangen te nemen (Joh. 18 : 4) en voor Pilatus stond om het oordeel in ontvangst te nemen, zonder voor Zichzelf tot Zijn verontschuldiging en loslating te spreken (Joh. 18 : 33-38, en 19 : 9), wat geven zij daar dan anders door te kennen, dan dat Hij vrijwillig sterven wilde? En de Apostel (Hebr. 10 : 7) wijst met nadruk op Christus' vrijwillig lijden en sterven, als hij de Messias op grond van Psalm 40 : 8v. als volgt sprekende invoert: „Zie, Ik kom; in de rol des boeks is van Mij geschreven. Ik heb lust, o Mijn God, om Uw welbehagen te doen; en Uwe Wet is in het midden Mijns ingewands.” Want indien Hij door dwang gestorven was, zou Zijn dood geen gehoorzaamheid geweest zijn, en bijgevolg zou ze ons niet van de zonden hebben kunnen verlossen. Maar nu is Hij de Vader gehoorzaam geweest tot de dood, ja de dood des kruises. Daarom is er geen twijfel aan, of Hij heeft ons door deze gehoorzaamheid rechtvaardig gemaakt; zoals de Apostel leert, als hij (Rom. 5 : 19) zegt: „Want gelijk door de ongehoorzaamheid van dien enen mens velen tot zondaars gesteld zijn geworden, alzo zullen ook door de gehoorzaamheid van Enen velen tot rechtvaardigen gesteld worden”).

2. Waarom het nodig was, dat Christus voor ons stierf.

Het is — opdat Christus voor onze zonden voldoen zou — nodig geweest, dat Hij niet alleen moest lijden, maar ook de dood sterven.

A. Om de rechtvaardigheid Gods, d.w.z. opdat aan Gods rechtvaardigheid genoeggedaan zou worden, welke eiste, dat de zondaar vernield zou worden. Want de krenking van het hoogste Goed moet ook met de hoogste straf, d.w.z. met de uiterste vernieling der zondigende natuur gestraft worden; zoals er geschreven staat, Rom. 6 : 23: „De bezoldiging der zonde is de dood.” En Christus had Zich in onze plaats gesteld. Hij had de persoon van de zondigende partij aangenomen, d.w.z. van ons, die gezondigd hadden, en niet alleen de tijdelijke, maar ook de eeuwige dood verdiend hadden. Zo kan Hij aan God niet anders genoegdoen dan door de dood. Zulk een groot kwaad is de zonde, dat ze naar Gods rechtvaardigheid de tijdelijke en eeuwige vernieling van de zondaar verdient.

Tegenwerping. Maar indien dan de éne mens voor de ander gestorven ware?

Antwoord. Het was nodig, dat niet maar een bloot mens, maar dat de Zone Gods, God én Mens, voor de mensen stierf, opdat het een genoegzame verlossing zijn zou. Want geen enkel schepsel zou zo'n straf hebben kunnen verdragen, die wel tijdelijk was, maar even zwaar als een eeuwige.

Om de waarheid Gods, d.w.z. opdat aan Gods waarachtigheid zou voldaan worden, Die gezegd had, dat Hij de zonden met vernieling van de zondaar straffen zou. Gen. 2 : 17: „Ten dage als gij daarvan eet, zult gij den dood sterven.” Deze bedreiging moest volbracht worden, nadat het gebod overtreden en de zonde begaan was.

Tegenwerping. Maar Adam is niet dadelijk op diezelfde dag nog gestorven, als hij de zonde gedaan had. Dus dan is het niet om het verbreken van dit gebod,

dat Christus moest sterven.

Antwoord. Adam is toch op diezelfde dag gestorven. Want hoewel hij niet terstond de lichamelijke dood onderging, stierf hij toch metterdaad geestelijk de eeuwige dood. „Ik hoorde Uwe stem in den hof", zegt hij, „en ik vreesde; want ik ben naakt" (Gen. 3 : 10). Dit was een vrees en verschrikking als gevolg van het gevoelen van Gods toorn; dit was een worsteling met de dood, en een verlies van alle gaven naar lichaam en ziel. Want hij werd ook naar het lichaam in plaats van onsterfelijk sterfelijk. Terstond volgden de voorspelen en oorzaken des doods, zoals arbeid, moeite en ziekten, enz. Zo is dan Adam en het ganse menselijke geslacht, nadat de zonde bedreven was, waarachtig gestorven. En zo moest Christus dan ook sterven, en van de doden wederom opstaan, opdat Hij de gestorven Adam weer levend zou maken.

B. Om de vervulling van de profetieën en voorbeelden. Jes. 53 : 7: „Als een lam werd Hij ter slachting geleid, en als een schaap dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzo deed Hij Zijn mond niet open", en Dan. 9 : 26: „Na die twee en zestig weken zal de Messias uitgerooid worden, maar het zal niet voor Hemzelve zijn." Het slachten van het paaslam en de offers ¹⁾ gaven ook te kennen, dat Christus sterven zou. Deze werden geslacht, omdat — zoals de Apostel zegt, Hebr. 9 : 12 — „zonder bloedstorting geen vergeving geschiedt."

C. Tenslotte, Christus had tevoren gezegd, dat Hij sterven en drie dagen in het graf zou blijven. (Lansbergen) Dat staat te lezen in Luk. 18 : 33, Matth. 20 : 18v. en Marc. 10 : 34. Deze reden noemt Christus na Zijn opstanding aan Zijn discipelen, op weg naar Emmaüs, om de noodzakelijkheid van Zijn dood te bewijzen, zeggende (Luk. 24 : 26): „Moest de Christus niet deze dingen lijden en alzo in zijn heerlijkheid ingaan?" En de reden van deze noodzaak voegt de Evangelist erbij, zeggende: „En begonnen hebbende van Mozes en al de Profeten, legde Hij hun uit in al de Schriften hetgeen van Hem geschreven was."

(Daaronder waren het slachten van de rode koe, die buiten de legerplaats verbrand werd, Hebr. 9; alsook van de vogel, Lev. 14 : 5. Evenzo zijn er vele persoonlijke voorbeelden van Christus' dood, b.v. Abel, Izak, Simson e.a.)

Dus komen hier in totaal drie omstandigheden in overweging:

1. Dat het nodig geweest is, dat aan Gods gerechtigheid en waarheid genoeg geschiede; 2. en dat: door de dood; 3. en wel, door de dood van Gods Zoon, (Lansbergen) hetgeen ook wel aanmerking verdient. Want een Zodanige moest voor ons sterven, Die door te sterven, de dood zou overwinnen; en dat kon niemand dan God Zelf, zoals hiervoor al aangetoond is. Bovendien moest de zonde verzoend en weggenomen worden door zulk een offer, dat met de gruwelijkheid der zonde en het gewicht van Gods toorn overeenkwam. Zulk een offer is Gods Zoon geweest, toen Hij aan het kruis voor ons stierf. Want er laat zich niets kostelickers bedenken dan deze dood, zoals de apostel Paulus verklaart, als hij (1 Kor. 6 : 20) zegt: „Gij zijt duur gekocht"; en Petrus (1 Ps. 1 : 18v.): „Wetende dat gij niet door vergankelijke dingen, zilver of goud, verlost zijt uit uw ijdele wandeling, die u van de vaders overgeleverd is; maar door het dierbaar bloed van Christus, als van een onbestraffelijk en onbevlekt Lam."

Christus' begrafenis.

Vraag 41: Waarom is Hij begraven geworden?

Antwoord: Om daarmee te betuigen, dat Hij waarlijk gestorven is a).

a. Jes. 53 : 9, Matth. 12 : 40; 27 : 59v., Luk. 11 : 29; 23 : 53; Joh. 19 : 40-42, Hand. 13 : 29, 1 Kor. 15 : 3v.

Verklaring van Vraag 41.

De oorzaken waarom Christus begraven is geweest, zijn voornamelijk drie.

De eerste: Opdat de begrafenis een getuigenis zijn zou, dat Hij werkelijk gestorven was. Want niet de levenden, maar de doden worden begraven. Daarom heeft Hij Zich na Zijn opstanding laten zien, betasten, enz., opdat men zeker weten zou, dat Zijn lichaam weer verrezen was; zoals Hij Zich ook na het sterven liet betasten, behandelen en begraven, opdat men weten zou, dat Zijn lichaam werkelijk dood en gestorven was. Hiertoe behoren ook bepaalde gedeelten van de Lijdensgeschiedenis: b.v. dat Hij na de dood met een speer doorstoken werd, dat Hij van het kruis werd afgenomen, dat Hij gezalfd, in linnen gewonden en in het graf gelegd werd. Want deze dingen bewijzen ook met elkaar de waarheid van Zijn dood. En het is nodig zeker te weten, dat Christus werkelijk gestorven is, opdat wij er zeker van kunnen zijn, dat wij waarachtig van de dood verlost zijn. Want in Zijn dood bestaat ons leven en onze zaligheid.

De tweede: Opdat Zijn vernedering des te groter zou zijn, d.w.z. dat bij de andere smaadheden, die Hij om onzentwil geleden had, de smaad van Zijn begrafenis nog zou komen, als een deel van Zijn uiterste vernedering. Want Hij is niet onwillig geweest ook een dood lichaam voor ons te worden, en in de aarde — zoals andere dode lichamen — neergelegd te worden. Het dode lichaam was wel zonder enig gevoel, toch is het smadelijk geweest om in de aarde geworpen te worden, volgens de uitspraak: „Tot stof zult gij wederkeren" (Gen. 3 : 19). Zoals daarom Zijn opstanding een deel der heerlijkheid geweest is, zo is de begrafenis, d.w.z. het onder dode lichamen neergelegd worden, een deel der vernedering geweest.

De derde: Opdat onze begrafenis geheiligd zou worden, d.w.z. opdat wij voor het graf geen schrik zouden hebben, in de wetenschap dat Christus, ons Hoofd, door het graf en de dood ons een weg geopenbaard heeft tot de hemelse heerlijkheid (Joh. 5 : 28, Jes. 57 : 2), en dat daarom de graven ons niet meer tot graven, maar tot slaapkamers dienen, waarin wij rusten zullen, totdat wij tot het leven weer opgewekt worden.

Hier kunnen nog andere oorzaken aan toegevoegd worden, zoals:

Ten vierde: Opdat wij verzekerd zouden zijn van Zijn opstanding, dat Hij werkelijk door Zijn kracht de dood had overwonnen; en dat het geen schijnopstanding, maar een waarachtige opstanding Zijns lichaams was, dat van dood weer levend geworden was.

Ten vijfde: Opdat Hij in ons de hoop onzer opstanding zou bevestigen, n.l. dat — zoals wij naar Zijn voorbeeld begraven worden — wij ook door Zijn kracht weer verrijzen zullen; wetende, dat Christus, als ons Hoofd, ons de weg heeft geopend van het graf tot de heerlijkheid.

Ten zesde: Opdat wij geestelijk gestorven, zouden rusten van de zonde. Rom. 6 : 4: „Wij zijn dan met Hem begraven door den doop in den dood, opdat gelijkerwijs Christus uit de doden opgewekt is tot de heerlijkheid des Vaders, also ook wij in nieuwigheid des levens wandelen zouden.”

Ten zevende: Opdat het voorbeeld van Jona, en de profetieën van Christus' begrafenis vervuld zouden worden, Matth. 12 : 40: „Gelijk Jonas drie dagen en drie nachten was in den buik des walvis, also zal de Zoon des mensen drie dagen en drie nachten wezen in het hart der aarde.” Ps. 16 : 10: „Gij zult mijn ziel in de hel (dat is: in het graf) niet verlaten”, Jes. 53 : 9: „Men heeft Zijn graf bij de goddelozen gesteld.”

Vraag 42. Indien dan Christus voor ons gestorven is, hoe komt het dat wij ook moeten sterven? a)

Antwoord. Onze dood is geen betaling voor onze zonden, maar alleen een afsterving der zonden en een doorgang tot het eeuwige leven b).

a. Gen. 3 : 19, Ps. 90 : 3 en 5, Hebr. 9 : 27, Rom. 5 : 12 en 14.

b. Joh. 5 : 24, Luk. 16 : 22; 23 : 43, Fil. 1 : 23, Rom. 7 : 24, 2 Kor. 5 : 1.

Verklaring van Vraag 42.

Deze Vraag wordt bij wijze van tegenwerping opgeworpen, en kan op deze manier voorgesteld worden: Wanneer voor iemands zonden betaald is, dan behoeft zo iemand niet meer te sterven. Maar wij moeten toch nog sterven. Dan is dus voor onze zonden door Christus' dood niet voldaan.

Antwoord. Voor wier zonden betaald is, die behoren niet meer te sterven, te weten, om door de dood voor hun zonden te betalen. Echter sterven wij niet, om voor onze zonden te betalen, maar om deze redenen:

1e. opdat wij herinnerd zouden worden aan de overblijfselen der zonde, die nog in ons over zijn.

2e. Opdat wij zouden overdenken de gruwelijkheid der zonden.

3e. Opdat wij van de overblijfselen der zonde zouden gereinigd worden.

(Lansbergen) Want onze dood is een afsterving der zonden, met de overblijfselen waarvan wij, zolang wij leven, te strijden hebben; zoals de Apostel betuigt, wanneer hij uitroept, Rom. 7 : 24: „Ik ellendig mens, wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?" Want hij begrijpt dat het einde van deze strijd de dood is, en daarom begeert hij ernaar, om van dit lichaam ontbonden te zijn. 4e. Opdat wij dóór de lichamelijke dood zouden doorgaan in het eeuwige leven. Dit leert Christus met nadruk, wanneer Hij zegt (Joh. 5 : 24): „Die Mijn woord hoort en gelooft Hem, Die Mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven"; en zoals Paulus schrijft (2 Kor. 5 : 1): „Want wij weten dat, zo ons aardse huis dezes tabernakels gebroken wordt, wij een gebouw van God hebben, een huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen.” Dit blijkt ook uit de bijzondere voorbeelden van Lazarus, Luk. 16 : 12, de moordenaar aan het kruis, Luk. 23 : 43, en Stefánus, Hand. 7 : 59, ja, van Christus Zelf, Luk. 24 : 46, die allen door de dood in het leven zijn overgegaan.

Aanhoudend bezwaar: Aangezien wij de dood moeten sterven, is de oorzaak des doods, n.l. de zonde, bij ons nog niet weggenomen. Want als de oorzaak weggenomen is, dan wordt tevens weggenomen hetgeen uit die oorzaak voortgebracht wordt.

Antwoord. De oorzaak des doods is door Christus bij ons weggenomen, maar in dit leven niet volkomen. Want de schuld der zonde is wel weggenomen, echter is de zonde en verkeerdheid zelf bij ons nog niet volkomen gereinigd, maar wordt nog in ons gelaten en allengs vernietigd; opdat wij ons steeds zouden oefenen in boetvaardigheid en gebeden, totdat wij in het toekomstige leven aan Christus volkomen gelijkvormig gemaakt zullen worden.

(Lansbergen). Deze leer zal ons dienen:

1e. Opdat wij zouden bedenken, dat wij eenmaal sterven moeten. Want de overdenking daarvan weerhoudt de mens van het zondigen, zoals Jezus Sirach zegt, Eccl. 7 : 38: „Gedenkt bij al uw handelen aan uw uiterste, en gij zult in der eeuwigheid niet zondigen.”

2e. Opdat wij naar aanleiding van onze dood zouden leren, die niet te vrezen, maar ze met vreugde te verwachten, naar het voorbeeld van Simeon (Luk. 2 : 24), van Paulus (Fil. 1 : 23) en van anderen.

3e. Opdat wij zouden weten, dat wij noch voor onszelf noch voor anderen door onze dood ook maar iets zouden kunnen verdienen, aangezien Christus voor onze zonden ten volle betaald heeft.

3. Met welk doel Christus gestorven is; en welke vruchten Zijn dood voortbrengt.

Vraag 43. Wat verkrijgen wij nog meer voor nut uit de offerande en dood van Christus aan het kruis?

Antwoord. Dat door Zijn kracht onze oude mens met Hem gekruisigd, gedood en begraven wordt ^a), opdat de boze lusten des vleses in ons niet meer regeren ^b), maar dat wij onszelf Hem tot een offerande der dankbaarheid opofferen ^c).

a. Rom. 6 : 3v., 6-8 en 11, Gal. 6 : 14, Kol. 2 : 11v.

b. Rom. 6 : 7 en 12v., 1 Petrus 4 : 1 v.

c. Rom. 12 : 1v., Hebr. 13 : 14-16, 1 Petrus 2 : 5.

Verklaring van Vraag 43.

Het doel waartoe Christus gestorven is, en de vruchten van Zijn dood zijn één en hetzelfde, maar worden in verschillende opzichten vruchten genoemd, zoals al eerder inzake de vruchten van Zijn lijden verklaard is. Want de doeleinden waartoe Christus gestorven is, zijn de vruchten die wij door Zijn dood verkrijgen.

De vruchten of nuttigheden van Christus' dood zijn het ganse werk der verlossing. Maar om dit des te beter te verstaan, worden ze voornamelijk in deze drie samengevat.

1. De rechtvaardigmaking of vergeving der zonden. Want aangezien Christus in de dood „overgeleverd is om onze zonden”, Rom. 4 : 25, en de rechtvaardigheid Gods niet toestaat, dat één zonde tweemaal gestraft wordt, daarom zal Hij bij ons ook niet opnieuw de zonden bestraffen, die Hij eenmaal in Zijn Zoon gestraft heeft. 1 Joh. 1 : 7: „Het bloed van Jezus Christus, Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonden”, n.l. zowel van de erfzonde als van de dadelijke zonden; zowel van het nagelaten goede, als van het bedreven kwaad. Dus zijn wij dan gerechtvaardigd, d.w.z. vrijgesproken van alle zonde en schuld dóór en om Christus' dood. (Deze vrucht is al eerder aangewezen).

2. De wedergeboorte en vernieuwing onzer natuur door de Heilige Geest. (Over

deze vrucht wordt in deze Vraag gehandeld). Want Christus heeft door Zijn dood niet alleen de vergeving, maar ook de reiniging der zonden door de Heilige Geest voor ons verdiend. 1 Kor. 1 : 30: „Die ons geworden is wijsheid van God, rechtvaardigheid, heiligmaking en verlossing.” Kol. 2 : 10: „In Hem zijt gij volmaakt.”

Ja, Christus' dood is de verdienende oorzaak, die de rechtvaardigmaking en wedergeboorte werkt en ons ook daartoe beweegt, en wel op tweeërlei wijze:

1. ten opzichte van God, 2. ten opzichte van onszelf. Want zij maakt, dat God ons om deze dood de zonden vergeeft, de Heilige Geest schenkt en in ons Zijn beeld weer herstelt; volgens deze uitspraken, Rom. 5 : 9v.: „Veel meer dan, zijnde nu gerechtvaardigd door Zijn bloed, zullen wij door Hem behouden worden van den toorn. Want indien wij vijanden zijnde, met God verzoend zijn door den dood Zijns Zoons, veel meer zullen wij verzoend zijnde, behouden worden door Zijn leven”, en Gal. 4 : 6: „Overmits gij kinderen zijt, zo heeft God den Geest Zijns Zoons uitgezonden in uwe harten, Die roept: Abba, Vader.” Christus' dood doet dit ook, als een oorzaak waardoor wij bewogen en aangedreven worden om de weldaad van de vergeving der zonden door het geloof ons toe te eigenen, en een Gode welbehaaglijk leven der dankbaarheid te leiden. Want aangezien wij geloven, dat Christus door Zijn dood voor ons de rechtvaardigheid en de Heilige Geest verkregen heeft, kunnen wij niet anders dan Hem dankbaar zijn en ons beijveren om zo te leven, dat wij Hem tot eer zijn; hetgeen geschiedt door een nieuw leven. De overdenking en toe-eigening van Christus' dood laat niet toe, dat wij ondankbaar zouden zijn, maar ze spoort ons aan om Hem ook van onze kant lief te hebben.

Daarom moeten wij geen rechtvaardigmaking verzinnen zonder wedergeboorte. Want wie zich beroemt vanwege het vertrouwen op Christus' dood, die hij zich zou toegeëigend hebben, zonder lust en ijver te tonen om Godzalig te leven en Christus tot eer te zijn, die spreekt de waarheid niet. (Lansbergen) Want het staat vast, dat zij die Christus niet ingeplant zijn noch Zijn offer, dood en begrafenis met een levend geloof aangenomen hebben, de kracht van dat offer, die dood en die begrafenis ook niet deelachtig zijn. Want de gelovigen zijn in Christus door het geloof zó ingeënt, dat zij op geen andere manier aan Zijn leven en dood deel kunnen krijgen, dan zoals een scheut met de boom, waarin ze geënt is, het leven en versterven ermee gemeen heeft. (Rom. 6 : 10). Zoals daarom Christus der zonde eenmaal gestorven is, zo zijn ook wij eraan gestorven, d.w.z. dat wij de kracht van Christus' dood alzo deelachtig geworden zijn, dat onze aangeboren verdorvenheid haar kracht verloren heeft en nu geen bittere vruchten meer voortbrengt. Vergelijk hiervoor Rom. 6 : 3v. en 1 Petrus 4 : 1v.).

Tegenwerping. In Rom. 4 : 25 wordt de rechtvaardigmaking, en in 1 Petrus 1 : 3 wordt de wedergeboorte aan de opstanding toegeschreven. Dus zijn het geen weldaden van Zijn dood.

Antwoord. Het zijn weldaden van beide. Dus van de dood wat betreft de verdienste; en van de opstanding wat de toepassing betreft.

3. Ook het eeuwige leven is een vrucht van Christus' dood. Want dat leert Hijzelf in Joh. 3 : 16: „Alzo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijnen eniggeboren Zoon gegeven heeft (te weten: in de dood), opdat een iegelijk die in Hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.” 1 Joh. 5 : 11: „God heeft ons het eeuwige leven gegeven, en ditzelve leven is in Zijn Zoon.”

Tegenwerping. Voor wier zonden betaald is, die behoren niet te sterven.

Maar wij sterven. Dus is er door Christus' dood niet voor onze zonden betaald.

Antwoord. Voor wier zonden betaald is, die behoren niet te sterven, n.l. om door de dood voor hun zonden te betalen. Dus daarom sterven wij niet. Maar wel:

1. Opdat wij herinnerd worden aan de overblijfselen der zonden in ons.
2. Opdat wij de gruwelijkheid der zonden overdenken.
3. Opdat de overblijfselen der zonden in ons zouden gereinigd worden.
4. Opdat wij door de lichamelijke dood zouden overgaan tot het eeuwige leven.

Aanhoudend bezwaar. Aangezien wij sterven moeten, is de oorzaak des doods in ons nog niet weggenomen, n.l. de zonde. Want als de oorzaak weggenomen is, dan eveneens hetgeen die oorzaak voortbracht.

Antwoord. De oorzaak des doods in ons is door Christus weggenomen, maar inmiddels nog niet helemaal. De schuld der zonde is weggenomen, maar de zonde zelf is nog niet volkomen in ons gereinigd, maar wordt nog in ons gelaten om allengs gereinigd te worden; opdat wij ons steeds zouden oefenen in de boetvaardigheid en gebeden, totdat wij in het toekomstige leven aan Christus volkomen gelijkvormig gemaakt worden.

4. *Voor wie Christus gestorven is.*

De Schrift getuigt doorlopend, dat Christus voor alle mensen gestorven is. 1 Joh. 2 : 2: „En Hij is een Verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der gehele wereld.” Hebr. 2 : 9: „Opdat Hij door de genade Gods voor allen den dood smaken zoude.” 2 Kor. 5 : 15: „Als die dit oordelen, dat indien Eén voor allen gestorven is, zij dan allen gestorven zijn. En Hij is voor allen gestorven, opdat degenen die leven, niet meer zichzelf zouden leven, maar Dien Die voor hen gestorven en opgewekt is.”

Daarentegen verklaart dezelfde Schrift, dat Christus niet voor allen, maar alleen voor sommigen, d.w.z. voor de uitverkorenen gebeden heeft en gestorven is. Joh. 17 : 9: „Ik bid voor hen; Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen die Gij Mij gegeven hebt, want zij zijn Uwe.” Voor wie Christus gebeden heeft en die Hem gegeven zijn, dat zijn de uitverkorenen. En voor wie Hij niet gebeden heeft of niet heeft willen bidden, voor hen is Hij ongetwijfeld ook niet gestorven noch heeft Hij voor ze willen sterven. Want de voorbeding en de dood zijn twee delen van Christus' priesterambt, die onafscheidelijk samengaan. Matth. 20 : 28: „De Zoon des mensen is niet gekomen om gediend te worden, maar om te dienen en zijn ziel te geven tot een rantsoen voor velen.” Matth. 15 : 24: „Ik ben niet gezonden dan tot de verlorene schapen van het huis Israëls.” Matth. 26 : 28: „Dat is Mijn bloed, het bloed des Nieuwen Testaments, hetwelk voor velen vergoten wordt tot vergeving der zonden.” Hebr. 9 : 28: Christus is „eenmaal geofferd om veler zonden weg te nemen.” Jes. 53 : 11: „Door Zijn kennis zal Mijn Knecht, de Rechtvaardige, velen rechtvaardig maken, want Hij zal hunne ongerechtigheden dragen.” Vergelijk ook Joh. 10 : 15 en 28; en 11 : 51v., Ef. 5 : 23 en 25. Deze dingen strijden niet met elkaar, maar kunnen zeer wel samengaan. Want Christus is gestorven voor allen, en toch *niet* voor allen.

Voor allen wat betreft de waardigheid en volkomenheid van Zijn voldoening, welke genoegzaam is om alle zonden der mensen weg te nemen, indien alle mensen ze maar met een waar geloof omhelsden.

Niet voor allen, maar voor velen,

d.w.z. alleen voor de uitverkorenen, wat n.l. het feit betreft, dat deze voldoening alleen in hen kracht(ige uitwerking) heeft en aan hen toegeëigend wordt. Want niet allen, maar alleen degenen, die God met het geloof begiftigt en die Hijzelf trekt om

tot Christus te komen, d.w.z. de uitverkorenen alleen eigenen zich de verdiensten en kracht van Christus' dood toe.

Als men nu vraagt, *of Christus ook voor alle gelovigen en ongelovigen samen wilde sterven?*

Dan moet men eenvoudig antwoorden, dat Hij voor allen heeft willen sterven, zoals Hij voor allen gestorven is. Hij is voor allen gestorven wat betreft de volkomenheid van Zijn voldoening, maar niet voor allen wat de toe-eigening en krachtadige werking ervan betreft. En zo heeft Hij dus ook voor allen én niet voor allen willen sterven, d.w.z. Hij heeft een zodanige voldoening willen betalen voor de zonden van het ganse menselijke geslacht, die niet slechts voor de zonden van weinigen, maar voor de gehele wereld genoegzaam zijn kon, indien de gehele wereld het maar bekende, en niet liever in de vuilheden der zonden wilde verharderen en omkomen, dan door Christus verlost worden.

Maar aangezien de mensen allen tezamen evenzeer blind en verdorven waren, en de één niet meer dan de ander de weldaden, in het Evangelie aangeboden, wilde aannemen — tenzij Christus Zelf sommigen met het geloof begiftigde en maakte, dat zij de voorgestelde medicijn voor de zonde en de dood aannamen — daarom heeft Hij, naar het welbehagen des Vaders, voor enigen, d.w.z. voor de uitverkorenen niet alleen genoegzaam, maar ook krachtiglijk willen sterven; d.w.z. Hij heeft voor de uitverkorenen Zijn verdiensten en weldaden des doods niet alleen willen verdienen, maar ze hun ook krachtadig willen toeëigenen en schenken door het geloof en de Heilige Geest.

Deze uiteenzetting komt overeen met de Schrift en met de ervaring. Want beide getuigen, dat de krachtige werking van Christus' dood niet alle mensen, maar alleen de uitverkorenen toekomt en gegeven wordt. Als Christus op gelijke wijze voor de uitverkorenen én verworpenen, voor de gelovigen én ongelovigen, voor Petrus én Judas gestorven was en had willen sterven, dan zou men moeten zeggen, dat Hij — in tegenstelling met Zijn bedoeling — Zijn voornemen niet had kunnen uitvoeren; hetgeen met Zijn Majesteit in strijd is. (Vgl. D.L. II, art. 3 en 8v.).

Vraagt men dan nog verder, *aan wie dan de weldaden van Christus' dood toebehoren?*

Dan dient men hierop te antwoorden: Dat ze alle gelovigen, en uitsluitend hén toebehoren.

Het feit, dat de weldaden van Christus' dood *aan alle* gelovigen toekomen, is duidelijk op grond van de Heilige Schrift.

a. Omdat de beloften des Evangelies aan alle gelovigen toekomen, Joh. 3 : 16, Hand. 18 : 43 en Rom. 3 : 22. En daarom komen hun ook de beloofde weldaden toe. Alle gelovigen verkrijgen ze (trouwens) ook. Want zij worden allen van de zonde bevrijd, Joh. 5 : 24, id. 3 : 18 en 36. Zij worden allen met God verzoend en gerechtvaardigd, Rom. 3 : 28 en 30, id. 5 : 1 en 9. Zij worden wedergeboren en door de Heilige Geest opgewekt tot een nieuw leven, Hand. 1 : 5 en 9, Ef. 2 : 8 en 10, Joh. 15 : 2, 1 Kor. 6 : 11 en 15 : 12. Zij zullen allen van de doden opstaan en door Christus verheerlijkt worden, Joh. 6 : 39v., id. 11 : 26 en 17 : 34.

b. Christus met al zijn weldaden komt alle uitverkorenen toe, Ef. 1 : 4: „Hij heeft ons uitverkoren in Hem (n.l. Christus), opdat wij zouden heilig zijn“; Joh. 17 : 24: „Vader, Ik wil dat waar Ik ben, ook die bij Mij zijn, die Gij Mij gegeven hebt.“ En alle gelovigen zijn uitverkoren, Hand. 13 : 48 en Ef. 1 : 4.

c. Alle gelovigen zijn kinderen en erfgenamen, Rom. 8 : 14 en 16. Dus komt hun allen tezamen het erfdeel toe.

Het feit, dat de weldaden van Christus' dood *uitsluitend* de gelovigen toebehoren, is al niet minder duidelijk op grond van de Heilige Schrift.

Omdat Christus hun alleen toebehoort, dus ook Zijn dood en de weldaden van die dood. Dat uitsluitend de gelovigen deel hebben aan Christus, blijkt uit het feit, dat alleen zij de Geest van Christus hebben, Gal. 3 : 24 en 4 : 6; Rom. 8 : 14 en 16. En zij die de Geest van Christus niet hebben, komen Hem niet toe, Rom. 8 : 9.

Uitsluitend de gelovigen zijn zodanig, als degenen zijn moeten, aan wie de weldaden van de Messias beloofd worden, n.l. die door bekering en een vast geloof de belofte omhelzen en Gode dankbaarheid bewijzen. Dat uitsluitend aan dezulken de beloften toekomen, blijkt uit het feit, dat bij alle beloften de voorwaarde („conditie”) van boetvaardigheid, geloof en dankbaarheid gevoegd wordt. Jer. 7 : 3: „Maakt uw wegen en uw handelingen goed, zo zal Ik ulieden doen wonen in deze plaats.” En uitsluitend in (en met) de gelovigen bereikt God het doel, waartoe Hij Zijn Zoon in de dood heeft overgegeven.

Alleen de gelovigen zijn Gods kinderen en erfgenamen, daar zij de Geest van Christus hebben. Dus komt hun dan ook alleen het erfdeel toe, Rom. 8 : 1 en 4, Gal. 4 : 30: „Werp de dienstmaagd uit en haar zoon; want de zoon der dienstmaagd zal geenszins erven met den zoon der vrije.”

Geen ongelovigen zullen enig (aan)deel hebben aan de weldaden van Christus' dood of aan hetgeen, waardoor die verkregen worden. Want zij zijn geen erfgenamen, en het is onmogelijk om zonder geloof Gode te behagen, Hebr. 11 : 6 en Joh. 3 : 18 en 30: „Die niet gelooft is alrede veroordeeld” en „de toorn Gods blijft op hem.”

Tegenwerping 1. De belofte des Evangelies strekt zich tot allen uit. Komt tot Mij, allen die vermoeid zijt; opdat Hij Zich over *allen* ontferme, enz. Dus komt ze niet uitsluitend aan de gelovigen toe.

Antwoord. De belofte des Evangelies strekt zich tot allen uit, d.w.z. tot alle gelovigen en boetvaardigen. Want wanneer men ze zou willen uitbreiden tot honden en zwijnen, dan is dat godslasterlijk gesproken. Ambrosius, de voc. gent., lib. 1, cap. 3: Onder de uitverkorenen en voorgekenden en van de grote massa afgezonderden wordt ook nog geacht een bijzondere algemeenheid te zijn. Dit laat zich bewijzen op grond van de formulering der beloften zelf: Opdat een iegelijk die in Hem gelooft, Joh. 3 : 16; in en over alle gelovigen, Rom. 3 : 22; komt tot Mij allen, die vermoeid zijt, Matth. 11 : 28; Hij is rijk over allen, die Hem aanroepen; want een iegelijk die den Naam des Heeren zal aanroepen, die zal zalig worden, Rom. 10 : 12v. Ook laat het zich bewijzen uit Christus' woorden, Matth. 7 : 6: „Geeft het heilige den honden niet, noch werpt uwe paarden voor de zwijnen.”

Tegenwerping 2. Christus is voor *allen* gestorven. Daarom komen dus de weldaden van Christus' dood niet uitsluitend de gelovigen toe.

Antwoord. Christus is wel voor allen gestorven, in zoverre Zijn dood een genoegzame voldoening zou kunnen zijn om allen te verlossen; maar Hij is alleen voor de uitverkorenen gestorven, aangezien Zijn dood uitsluitend in hen krachtdadig is en alleen aan hen de weldaden toegeëigend worden; zoals al eerder uiteengezet is.

Tegenwerping 3. Als Christus niet ook voor de ongelovigen en verworpenen gestorven is, dan zullen zij niets hebben om te geloven, of zij zullen geloven hetgeen vals is; en zulks is in beide gevallen ongerijmd.

Antwoord. Geen van beide is ongerijmd, n.l. (1.e.) dat Christus niet voor de ongelovigen en verworpenen gestorven is, en (2e.) dat zij als zodanigen, niets te geloven hebben tot hun troost.

Maar daarentegen is het in beide gevallen ongerijmd, hetgeen men stelt, n.l. (1e.) dat de ongelovigen en verworpenen die het Evangelie niet geloven noch willen geloven, toch iets moeten hebben om te geloven, en dat zij moeten geloven dat zij deelhebben aan het Evangelie. Want zij geloven het Evangelie, of zij geloven het niet. Als zij dat geloven, dan vervalt hetgeen in beide gevallen als ongerijmd voorgesteld werd; want dan zullen zij geen ongelovigen of verworpenen zijn, en zij zullen ook niet geloven hetgeen onwaar („vals") is; want zij zullen dan het Evangelie geloven. Als zij daarentegen niet geloven, dan zullen zij wel hebben hetgeen zij behoorden te geloven, n.l. het Evangelie, dat zegt dat Christus door Zijn dood allen verlost heeft, die in Hem geloven. Maar zonder ongerijmdheid zouden zij geloven hetgeen onwaar is, als zij zichzelf n.l. wijsmaakten, dat Christus ook hen die niet geloven of geloven willen, door Zijn dood verlost had; omdat zij zichzelf, tegen het Evangelie in, schandelijk zouden bedriegen, precies alsof de blinden zouden dromen dat ze zonder ogen konden zien, of als een dronkaard, die — hoewel terdege dronken — zichzelf inbeeldde nuchter te zijn. Dit onderscheid wordt bewezen, omdat:

1. Christus alleen voor de uitverkorenen gebeden heeft, Joh. 17 : 9. En voor wie Hij bidt, voor hen sterft Hij ook. Want de voorbidding en dood zijn twee onderscheiden delen van Zijn priesterambt.

2. De Heilige Schrift verklaart, dat Christus' dood alleen maar in sommigen krachtig is, Matth. 20 : 28 en 26, Jes. 53 : 11; in de schapen, Joh. 10 : 15, Matth. 15 : 24; in de uitverkorenen, Rom. 8 : 33v.: „Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het Die rechtvaardig maakt. Wie is het die verdoemt? Christus is het Die gestorven is; ja, wat meer is, Die ook opgewekt is", enz., 2 Kor. 6 : 14-16: „Wat mededeel heeft de gerechtigheid met de ongerechtigheid en wat gemeenschap heeft het licht met de duisternis? En wat samenstemming heeft Christus niet Belial of wat deel heeft de gelovige met den ongelovige? Of wat samenvoeging heeft de tempel Gods met de afgoden?"

3. De rechtzinnige oudvaders, en ook sommige Scholastici onder de Rooms-katholieken hebben vroeger hetzelfde geleerd, zoals Cyrillus, Augustinus, Prosper. Vgl. Prosper, in respons. ad Object. Vincent. & ad Capitula Gall. En Thomas (van Aquino), in summa de Veritate, materia 26. quaest. 6, schrijft het volgende: Christus' verdienste strekt zich, wat de genoegzaamheid betreft, wel over allen uit, maar niet wat de krachtdadige werking betreft; hetgeen geschiedt: deels krachtens de vrije wil, deels krachtens Gods verkiezing, waardoor sommigen de kracht van Christus' verdiensten uit barmhartigheid wordt geschonken en naar Gods rechtvaardig oordeel aan sommigen wordt onttrokken. De Christelijke, Gereformeerde kerk heeft terecht in Hoofdstuk II in „de Verwerping der dwalingen" het wangevoelen verworpen van hen die leren:

Dat God de Vader Zijn Zoon tot de kruisdood verordineerd heeft, zonder een zékere en (vast)bepaalde raad om iemand zalig te maken; zodat de noodzaak, het nut en de waardigheid van de verwerving van Christus' dood wel zou hebben kunnen bestaan, en in alle delen volmaakt, volkomen en gaaf zou kunnen blijven, ook al was het, dat de verworven verlossing nooit aan enig mens metterdaad toegeëigend was geweest. Want deze leer strekt tot versmading van de wijsheid des Vaders, en van de verdienste van Jezus Christus, en is in strijd met de Heilige Schrift. Zo spreekt onze Zaligmaker in Joh. 10 : 15 en 27: „Ik stel Mijn leven voor

de schapen; en Ik ken dezelve.” En in Jes. 53 : 10 zegt de profeet Jesaja van de Zaligmaker: „Als zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zo zal Hij zaad zien, Hij zal de dagen verlengen; en het welbehagen des HEEREN zal door zijn hand gelukkig voortgaan.”

4. Tenslotte stoot zij het Geloofsartikel omver, waarmee wij geloven „de algemene christelijke kerk.”

- Dat het niet het doel van Christus' dood geweest zou zijn, om metterdaad het nieuwe verbond der genade door Zijn bloed te bevestigen, maar alleen dat Hij bij de Vader uitsluitend het recht zou verwerven, om weer met de mensen zulk een verbond als Hem believeen zou — hetzij der genade, of der werken — te mogen oprichten. Want zulks is in strijd met de Heilige Schrift, die met nadruk leert, dat Christus Borg en Middelaar van een beter, n.l. van het Nieuwe Verbond geworden is; en dat een testament in de doden vast is, Hebr. 7 : 22 en 9 : 17.
- Dat Christus door Zijn genoegdoening voor niemand de zaligheid en het geloof zelf, waardoor deze genoegdoening van Christus tot zaligheid krachtiglijk toegepast wordt, met zekerheid verdiend heeft; maar (dat Hij) alleen bij de Vader de macht of volkomen wil verworven heeft, om opnieuw met de mens te (onder)handelen, en hem, al naardat Hij zou willen, nieuwe voorwaarden voor te schrijven, waarvan de naleving zou afhangen van 's mensen vrije wil; en dat het derhalve had kunnen gebeuren, dat Of niemand d alle mensen die zouden vervullen. Maar dezulken denken al te gering van Christus' dood, en erkennen geenszins de voornaamste vrucht of weldaad die daardoor verkregen werd, maar zij brengen weer uit de hel de Pelagiaanse dwalingen te voorschijn.
- Dat het onderscheid tussen verwerving en toepassing daartoe dient, opdat zij de onvoorzichtigen en onervarenen deze opvatting zouden inprenten, dat God, wat Hem betreft, aan alle mensen de weldaden, die door Christus' dood verkregen worden, gelijkelijk heeft willen meedelen; maar dat sommigen de vergeving der zonden en het eeuwige leven deelachtig worden, en anderen niet, dat dit onderscheid afhangt van hun vrije wil, die zichzelf voegt bij de genade, die zonder onderscheid aangeboden wordt; en dat het niet afhangt van de bijzondere gaven der barmhartigheid, die krachtadig in hen werkt, opdat zij zichzelf die genade — boven anderen — zouden toeëigenen. Want wanneer zij zich zo gedragen, alsof zij dit onderscheid op een gezonde manier voorstelden, proberen zij het volk het verderfelijke venijn van de Pelagiaanse dwalingen in te druppelen.

5. Dat Christus voor degenen die God bijzonder liefheeft en door Hem tot het eeuwige leven verkoren zijn, niet heeft kunnen noch heeft moeten sterven, ja, ook niet gestorven is, aangezien dezulken Christus' dood niet nodig hebben. Want zij weerspreken de Apostel in Gal. 2 : 20, waar hij zegt, dat Christus hem liefgehad en Zichzelf voor hem overgegeven heeft. Zo ook Rom. 8 : 33: „Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het Die rechtvaardig maakt? Wie is het die verdoemt? Christus is het Die gestorven is”, namelijk voor hen. En de Zaligmaker zegt in Joh. 10 : 15: „Ik stel Mijn leven voor Mijne schapen”, en in Joh. 15 : 12v.: „Dit is Mijn gebod, dat gij elkander liefhebt, gelijkewijs Ik u liefgehad heb. Niemand heeft meerder liefde dan deze, dat iemand zijn leven zette voor zijn vrienden.”

Welnu, wat betekent het, als ik belijd: „Ik geloof in Christus, Die gestorven is”? Het wil zeggen: Ik geloof, dat Christus niet alleen de allergrootste pijnen, maar zelfs ook om mijnentwil de dood geleden heeft; en dat Hij door Zijn dood voor mij de vergeving der zonden, de verzoening met God en de Heilige Geest verkregen heeft, Die in mij een nieuw leven begint, opdat ik weer een tempel Gods worde, en tenslotte het eeuwige leven verkrijge, waarin God door mij tot in eeuwigheid geprezen zal worden.

Over Christus' nederdaling ter hel.

Vraag 44: Waarom volgt daarop: „Nedergedaald ter hel”?

Antwoord: Opdat ik in mijn hoogste aanvechtingen verzekerd zij, en mij ganselijk vertrooste, dat mijn Heere Jezus Christus door Zijn onuitsprekelijke benauwdheid, smarten, verschrikkingen en helse kwellingen, waarin Hij gedurende Zijn ganse lijden ^a), maar inzonderheid aan het kruis verzonken was b), mij van de helse benauwdheid en pijn verlost heeft c).

- a. Ps. 116 : 3; Jes. 53 : 3-5, Luk. 12 : 50, Joh. 12 : 27, Matth. 26 : 38, Luk. 22 : 44, Hebr. 5 : 7v.
- b. Matth. 27 : 46, Mark. 15 : 34.
- c. Jes. 53 : 3-5 en 10-12; Hos. 13 : 14, 1 Kor. 15 : 54-57.

Verklaring van Vraag 44.

Dit Artikel „Nedergedaald ter hel” komt alleen voor in het Symbool der Apostelen, in dat van Athanasius en in dat van het vierde Concilie van Toledo. Evenwel maken er, bij hun uitlegging van de Geloofsartikelen, geen melding van: Irenaeus, lib. 1, cap. 2, noch Origenes, aan het begin van zijn boek „Peri Archon.”, noch Tertullianus „contra Praxeam” & „de vel. virg.”, veel minder nog een Augustinus in diens „de fide et symb.” & lib. 4. „de symb. ad Catechum.”

(In de oudste afschriften zijn deze woorden „Nedergedaald ter hel” weinig te vinden. Toch komen ze voor in het Symbolum, dat velen zonder nader bewijs aan Athanasius (4e eeuw) toeschrijven. En men leest bij Socrates, dat de Arianen in hun kerkvergadering van Constantinopel (359) een Geloofsbelijdenis hebben opgesteld, waarin zij zeggen te geloven in Christus, Die gestorven, begraven en tot de nederste delen der aarde was ingegaan, en voor Wie zelfs de hel vreesde; waarmee zij vermoedelijk iets meer dan louter een begrafenis hebben willen te kennen geven; vgl. de aanmerking van Valesius.)

De voorafgaande Artikelen handelen alle over de trappen van Christus' vernedering, waarvan de laatste (trap) is: de nederdaling ter hel. Dit Artikel wordt zeer geschikt na de voorafgaande geplaatst, omdat — nadat verklaard is, wat Christus geleden heeft voor het oog der mensen naar Zijn lichaam — daarop zeer goed volgt het onzienlijke en onbegrijpelijke oordeel van God, dat Christus naar Zijn ziel geleden en verdragen heeft. En deze orde wordt ook in acht genomen bij de trappen van Zijn verhoging. Want tegenover de dood wordt de opstanding, tegenover de begrafenis de hemelvaart, en tegenover de nederdaling ter hel het

zitten aan Gods rechterhand gesteld.

Thans zullen wij twee punten bespreken, n.l.

1. de ware betekenis van dit Artikel, en
2. de oorzaken en vruchten van Christus' nederdaling ter hel.

1. Wat de ware betekenis van dit artikel, of: wat de nederdaling van Christus ter hel (eigenlijk) is.

Het Hebreeuwse woordje „*Seheól*”, dat vertaald wordt met „hel”, heeft in de Heilige Schrift een drievoudige betekenis: 1. voor graf, Gen. 42 : 38: „Zo zoudt gij mijn grauwe haren met droefenis ten grave doen nederdalen”; Ps. 16 : 10: „Gij zult mijn ziel in de hel (dat is: in het graf) niet verlaten.”

2. Voor de plaats der verdoemden, b.v. in de gelijkenis van de rijke man en de arme Lazarus, Luk. 16 : 23: „En als hij (de rijke man n.l.) in de hel zijn ogen ophief, zijnde in de pijn, zag hij Abraham van verre”, Ps. 139 : 8: „Of bedde ik mij in de hel, zie, Gij zijt daar.”

3. Voor de pijn der hel zelf, d.w.z. de schrik en beving der consciëntie, de allergrootste kwellingen die de verworpenen gevoelen, enerzijds in hun gemoed, anderzijds in de helse tormenten, Ps. 116 : 3: „De banden des doods hadden mij omvangen, en de angsten der hel hadden mij getroffen”, 1 Sam. 2 : 6: „Hij doet ter hel nederdalen en Hij doet weder opkomen”, d.w.z. in de grootst mogelijke pijnen, waaruit Hij de Zijnen weer verlost.

4. Nu is het de vraag, in welke zin het woordje *hel* hier verstaan moet worden. Niet in de eerste betekenis, want er gaat al aan vooraf „begraven.” Maar als nu iemand zou willen zeggen, dat dit Artikel een verklaring wil zijn van het voorgaande, dan is dat totaal ongerijmd. Want in de eerste plaats: wanneer er twee manieren van spreken zijn, waarvan de ene een verklaring geeft van de andere, dan moet de laatste duidelijker zijn dan de eerste. En in dit geval zou dan het tegendeel blijken, omdat het duisterder uitgedrukt wordt „nederdalen ter hel”, dan te zeggen „begraven te worden.” Bovendien is het onwaarschijnlijk, dat in deze Artikelen, die zeer beknopt opgesteld zijn, één zaak of Artikel met verschillende woorden opnieuw genoemd zou worden.

Ook niet in de tweede betekenis. Dit wordt op de volgende manier bewezen, omdat Hij dan of naar Zijn Godheid of naar Zijn lichaam of met Zijn ziel heeft moeten nederdalen in de plaats der verdoemden. Maar Hij is daar met geen van die geweest.

Niet naar *Zijn Godheid*, want Die is alomtegenwoordig; dus kan Die niet nederdalen of van plaats veranderen.

Ook niet met *Zijn lichaam*, want dat heeft drie dagen in het graf gerust, naar Jona's voorbeeld; zoals het daaruit ook verrezen is.

Noch met *Zijn ziel*, want toen Hij stierf, had Hij die in de handen van Zijn Vader bevolen, Luk. 23 : 46: „Vader, in Uwe handen beveel Ik Mijnen geest.” En Hij sprak op diezelfde dag toen Hij stierf, dat Zijn ziel met de ziel van de moordenaar in het paradijs zijn zou, Luk. 23 : 43: „Voorwaar zeg Ik u: Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn.”

En het heeft geen zin te zeggen, zoals zij dat doen, dat Zijn ziel ook in de hel in de handen van Zijn vader was; volgens Ps. 139 : 8: „Bedde ik mij in de hel, zie, Gij zijt daar”, d.w.z. Hij deelde in de zorg en bewaring des Vaders, opdat Hij niet verloren ging. Want de zoëven genoemde tekst „In Uw handen beveel Ik Mijn

geest" dient nader verklaard te worden door de woorden: „Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn.” Dit zegt Hij van de verlossing en hemelse gelukzaligheid, die niet in de hel of in de plaats der verdoemden te zoeken is. Want die tekst betekent, dat Wij, Die nu aldus lijden, heden — vrij van al deze pijnen — tezamen in het Paradijs zullen zijn. Daaruit laat zich ook verstaan, dat de laatste woorden niet opgevat moeten worden van Zijn Godheid, maar van de ziel, die met het lichaam leed. Want de Goddelijke natuur was al eerder met en in die moordenaar werkzaam geweest. En ook leed Christus niet, of werd Hij verlost, naar Zijn Godheid, maar naar Zijn ziel.

Dit wordt trouwens nog op een andere manier bewezen: Omdat Christus n.l. in de hel niets te doen had. Want als de ziel van Christus neergedaald is in de plaats der verdoemden, dan zou dat hebben moeten geschieden: óf opdat Hij daar zou lijden, óf opdat Hij de voorvaderen daaruit zou verlossen. Evenwel behoefde Hij niet neer te dalen, Joh. 19 : 30, om te lijden, want al Zijn lijden is aan het kruis volbracht, zoals Hij, toen Hij daar hing, uitriep „Het is volbracht!"; en ook niet, om de voorvaderen te verlossen. Want:

1. Hij heeft ze verlost en bevrijd, door voor hen op aarde te lijden;
2. dit heeft Hij gedaan door de kracht van Zijn Godheid van het begin der wereld af, en niet door een plaatselijke nederdaling der ziel of des lichaams naar de hel;
3. de voorvaderen waren trouwens niet in een voorburg der hel, zoals de Rooms-katholieken dromen, Sap. 3 : 1: „Maar de zielen der rechtvaardigen zijn in de hand Gods, en geen kwelling zal ze aanraken", Luk. 16 : 26: „Tussen ons en ulieden is een grote kloof gevestigd, zodat degenen die van hier tot u willen overgaan, niet zouden kunnen, noch ook die daar zijn, van daar tot ons overkomen.” Ook staat daar geschreven, dat Lazarus — nog vóór Christus' hemelvaart — door de Engelen gedragen werd in Abrahams schoot, waar hij getroost werd; en niet in een voorburg der hel. Dus konden de voorvaderen daaruit ook niet verlost worden.

Nu blijft er nog een derde betekenis over, volgens welke wij geloven dat Christus ter hel nedergedaald is; en naar onze mening worden met deze nederdaling de allergrootste pijnen, benauwdheden en smarten bedoeld, die Christus in Zijn ziel doorleden heeft, niet na, maar voor en in de dood, n.l. in de strijd met het oordeel en de toorn Gods tegen onze zonde; hoedanige pijnen en verschrikkingen de verdoemden gevoelen in de hel; alsmede de alleruiterste versmaadheden die Christus in Zijn ganse lijden aangedaan werden. Om dit vast te houden, dient men twee zaken te bewijzen.

- I. Dat met het nederdalen ter hel, in de Heilige Schrift, zulke pijnen bedoeld worden. Dit blijkt uit Ps. 116 : 3 en 1 Sam. 2 : 6.
- II. Dat Christus deze pijnen der ziele lijden moest en ze ook geleden heeft. Het feit, dat Christus deze pijnen lijden moest, wordt ook bewezen uit hetgeen de Schrift getuigt in Jes. 53 : 10: „Doch het behaagde den HEERE Hem te verbrijzelen", enz.; én met bewijsredenen; want aangezien Hij niet alleen ons lichaam, maar ook onze ziele verlossen zou, moest Hij ook in Zijn ziel lijden. Nogmaals, zou Hij ons van de benauwdheden en pijnen der hel verlossen, dan moest Hij die ook gevoelen. En zulks moet Hij gedaan hebben vóór of na Zijn dood. Welnu, dit geschiedde niet na de dood, zoals de Rooms en zelf toegeven. Dus dan vóór Zijn dood. Niet in het lichaam, want het lijden des lichaams is uitwendig geweest. Daarom heeft Hij dus deze helpijnen in Zijn ziel gevoeld. En dat Christus deze pijnen ook werkelijk doorleden heeft, wordt bewezen uit het zoëven aangehaalde getuigenis van David, Ps. 116 : 3: „Angsten der hel hadden

mij getroffen", woorden die door Christus, in de persoon van David, gesproken worden. Ook uit het Evangelieverhaal, Matth. 26 : 38: „Mijne ziel is geheel bedroefd tot de dood toe", Luk. 22 : 44: „En in zwaren strijd zijnde, bad Hij te ernstiger. En Zijn zweet werd gelijk grote druppelen bloeds, die op de aarde afliepen", Jes. 53 : 6: „De HEERE heeft onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen", Matth. 27 : 46: „Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?" (Vgl. N.G.B., art. 21).

Deze pijnen en allergrootste benauwdheden, die het zwaarste deel van Zijn lijden uitmaken, behoren in de Geloofsartikelen niet verzwegen te worden. En toch zou dat gebeuren, als men dat niet in het Artikel van de „nederdaling ter hel" vond. Want de voorafgaande Artikelen spreken slechts van het uiterlijke lijden, dat Christus voor het oog der mensen onder de rechter Pontius Pilatus geleden heeft. Dus is het geloofswaardig dat in dit Artikel het lijden der ziel aangeduid wordt. Tegen de ware betekenis van dit Geloofsartikel, worden er — vóór de nederdaling in de plaats der verdoemden deze tegenwerpingen gemaakt:

Tegenwerping 1. De Geloofsartikelen behoren in hun eigenlijke en niet in figuurlijke zin opgevat te worden. Nu is Christus' nederdaling ter hel een Artikel des geloofs. Daarom dient men het dus letterlijk en niet figuurlijk op te vatten.

Antwoord. Niet alle Artikelen des geloofs worden in letterlijke zin opgevat.

Noch met *Zijn ziel*, want toen Hij stierf, had Hij die in de handen van Zijn Vader bevolen, Luk. 23 : 46: „Vader, in Uwe handen beveel Ik Mijnen geest." En Hij sprak op diezelfde dag toen Hij stierf, dat Zijn ziel met de ziel van de moordenaar in het paradijs zijn zou, Luk. 23 : 43: „Voorwaar zeg Ik u: Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn."

En het heeft geen zin te zeggen, zoals zij dat doen, dat Zijn ziel ook in de hel in de handen van Zijn vader was; volgens Ps. 139 : 8: „Bedde ik mij in de *hel*, zie, Gij zijt daar", d.w.z. Hij deelde in de zorg en bewaring des Vaders, opdat Hij niet verloren ging. Want de zoëven genoemde tekst „In Uwe handen beveel Ik Mijnen geest" dient nader verklaard te worden door de woorden: „Heden zult gij met Mij in het Paradijs zijn." Dit zegt Hij van de verlossing en hemelse gelukzaligheid, die niet in de hel of in de plaats der verdoemden te zoeken is. Want die tekst betekent, dat Wij, Die nu aldus lijden, heden — vrij van al deze pijnen — tezamen in het Paradijs zullen zijn. Daaruit laat zich ook verstaan, dat de laatste woorden niet opgevat moeten worden van Zijn Godheid, maar van de ziel, die met het lichaam leed. Want de Goddelijke natuur was al eerder met en in die moordenaar werkzaam geweest. En ook leed Christus niet, of werd Hij verlost, naar Zijn Godheid, maar naar Zijn ziel.

Dit wordt trouwens nog op een andere manier bewezen: Omdat Christus n.l. in de hel niets te doen had. Want als de ziel van Christus neergedaald is in de plaats der verdoemden, dan zou dat hebben moeten geschieden: óf opdat Hij daar zou lijden, óf opdat Hij de voorvaderen daaruit zou verlossen. Evenwel behoefde Hij niet neer te dalen, Joh. 19 : 30, om te lijden, want al Zijn lijden is aan het kruis volbracht, zoals Hij, toen Hij daar hing, uitriep „Het is volbracht!"; en ook niet, om de voorvaderen te verlossen. Want:

1. Hij heeft ze verlost en bevrijd, door voor hen op aarde te lijden;
2. dit heeft Hij gedaan door de kracht van Zijn Godheid van het begin der wereld af, en niet door een plaatselijke nederdaling der ziel of des lichaams naar de hel;
3. de voorvaderen waren trouwens niet in een voorgeburgte der hel, zoals de Rooms-katholieken dromen, Sap. 3 : 1: „Maar de zielen der rechtvaardigen zijn in de hand Gods, en geen kwelling zal ze aanraken", Luk. 16 : 26: „Tussen ons en

ulieden is een grote klove gevestigd, zodat degenen die van hier tot u willen overgaan, niet zouden kunnen, noch ook die daar zijn, van daar tot ons overkomen." Ook staat daar geschreven, dat Lazarus — nog vóór Christus' hemelvaart — door de Engelen gedragen werd in Abrahams schoot, waar hij getroost werd; en niet in een voorgeburgte der hel. Dus konden de voorvaderen daaruit ook niet verlost worden.

Nu blijft er nog een derde betekenis over, volgens welke wij geloven dat Christus ter hel nedergedaald is.

Naar onze mening worden met deze nederdaling de allergrootste pijnen, benauwdheden en smarten bedoeld, die Christus in Zijn ziel doorleden heeft, niet ná, maar voor en in de dood, n.l. in de strijd met het oordeel en de toorn Gods tegen onze zonde; hoedanige pijnen en verschrikkingen de verdoemden gevoelen in de hel; alsmede de alleruiterste versmaadheden die Christus in Zijn ganse lijden aangedaan werden. Om dit vast te houden, dient men twee zaken te bewijzen.

I. Dat met het nederdalen ter hel, in de Heilige Schrift, zulke pijnen bedoeld worden. Dit blijkt uit Ps. 116 : 3 en 1 Sam. 2 : 6.

II. Dat Christus deze pijnen der ziele lijden moest en ze ook geleden heeft.

Het feit, dat Christus deze pijnen lijden moest, wordt ook bewezen uit hetgeen de Schrift getuigt in Jes. 53 : 10: „Doch het behaagde den HEERE Hem te verbrijzelen", enz.; én met bewijsredenen; want aangezien Hij niet alleen ons lichaam, maar ook onze ziele verlossen zou, moest Hij ook in Zijn ziel lijden. Nogmaals, zou Hij ons van de benauwdheden en pijnen der hel verlossen, dan moest Hij die ook gevoelen. En zulks moet Hij gedaan hebben vóór of na Zijn dood. Welnu, dit geschiedde niet na de dood, zoals de Rooms en zelf toegeven. Dus dan vóór Zijn dood. Niet in het lichaam, want het lijden des lichaams is uitwendig geweest. Daarom heeft Hij dus deze helpijnen in Zijn ziel gevoeld.

En dat Christus deze pijnen ook werkelijk doorleden heeft, wordt bewezen uit het zoëven aangehaalde getuigenis van David, Ps. 116 : 3: „Angsten der hel hadden mij getroffen", woorden die door Christus, in de persoon van David, gesproken worden. Ook uit het Evangelieverhaal, Matth. 26 : 38: „Mijne ziel is geheel bedroefd tot de dood toe", Luk. 22 : 44: „En in zwaren strijd zijnde, bad Hij te ernstiger. En Zijn zweet werd gelijk grote druppelen bloeds, die op de aarde afliepen", Jes. 53 : 6: „De HEERE heeft onzer aller ongerechtigheid op Hem doen aanlopen", Matth. 27 : 46: „Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?" (Vgl. N.G.B., art. 21).

Deze pijnen en allergrootste benauwdheden, die het zwaarste deel van Zijn lijden uitmaken, behoren in de Geloofsartikelen niet verzwegen te worden. En toch zou dat gebeuren, als men dat niet in het Artikel van de „nederdaling ter hel" vond. Want de voorafgaande Artikelen spreken slechts van het uiterlijke lijden, dat Christus voor het oog der mensen onder de rechter Pontius Pilatus geleden heeft. Dus is het geloofswaardig dat in dit Artikel het lijden der ziele aangeduid wordt.

Tegen de ware betekenis van dit Geloofsartikel, worden er — vóór de nederdaling in de plaats der verdoemden deze tegenwerpingen gemaakt: *Tegenwerping I.* De Geloofsartikelen behoren in hun eigenlijke en niet in figuurlijke zin opgevat te worden. Nu is Christus' nederdaling ter hel een Artikel des geloofs. Daarom dient men het dus letterlijk en niet figuurlijk op te vatten.

Antwoord. Niet alle Artikelen des geloofs worden in letterlijke zin opgevat. Want ook het Artikel van het zitten aan Gods rechterhand wordt niet letterlijk genomen,

maar als beeldspraak verstaan God heeft immers in eigenlijke zin geen rechterhand. En de Geloofsartikelen dienen letterlijk opgevat te worden, wanneer deze letterlijke opvatting niet in strijd komt met de analogie ¹⁾ des geloofs of met nadrukkelijke teksten uit de Heilige Schrift zelf. Maar als men nu dit Artikel letterlijk opvat, dan strijdt zulks vooral met Christus' woorden: „Het is volbracht“, Joh. 19 : 30. Want indien Christus op volkomen wijze alle delen der verlossing volbracht heeft aan het kruis, dan was er geen reden, waarom Hij nog zou nederdalen ter hel, als de plaats der verdoemden.

Tegenwerping 2. Door het bloed uws verbonds heb Ik uw gebondenen uit den kuil, daar geen water in is, uitgelaten" (Zach. 9 : 11). Hieruit concluderen de Roomsens, dat de voorvaderen in het voorburg der hel geweest zijn, en dat Christus nedergedaald is, om hen volgens de(ze) belofte daaruit te leiden.

Antwoord. De betekenis van deze tekst wordt door zulk een uitleg totaal verdraaid. Want uit het vervolg van deze tekst blijkt zonneklaar, dat de Profeet hier niet spreekt over de hel of haar voorburg, maar over Babel, dat voor de voorvaderen een soort kuil of put zonder water geweest is, d.w.z. een gevangenis zonder enige vertroosting of veraangenaming; en dat God de gevangenen der gemeente daaruit had losgelaten in het bloed des verbonds, d.w.z. dat Hij daaruit de gevangenen verlost had om des verbonds wil, zoals dat vroeger door het bloed der offeranden bevestigd is en op Zijn tijd door het bloed van Christus nader bevestigd zou worden.

Tegenwerping 3. 1 Petrus 3 : 19v.: „In Denwelke Hij ook henengegaan zijnde, den geesten die in de gevangenis zijn, gepredikt heeft, die eertijds ongehoorzaam waren.” Daarom — aldus de Roomsens — is Christus met Zijn ziel nedergedaald na de dood in het voorgeburgte, en heeft Hij aan de gevangen voorvaderen de boodschap der verlossing gebracht.

Antwoord. Ook van deze tekst wordt de betekenis verkeerd opgevat. Want Petrus zegt hier niets over een voorgeburgte of over de gelovige voorvaderen. Maar dit zegt hij, dat n.l. Christus gekomen is, van het begin der wereld af door de Vader tot de gemeente gezonden in de Geest, d.w.z. in Zijn Godheid, en dat Hij tot de geesten gepredikt heeft, die thans in de gevangenis — d.w.z. in de hel — zijn, n.l. vroeger toen ze nog leefden en ongehoorzaam waren, te weten vóór de zondvloed; en dat Hij hen *in* Noachs dagen tot boetvaardigheid genodigd heeft. Want hij zegt, dat Christus den ongehoorzamen gepredikt heeft, toen zij ongehoorzaam waren; en zij waren ongehoorzaam ten tijde van Noach, toen zij „eertijds ongehoorzaam waren.” Dus ten tijde van Noach, d.w.z. dóór Noach en de voorvaderen heeft Christus gepredikt „in den Geest komende“, d.w.z. door de Vader gezonden.

Tegenwerping 4. „Daartoe is ook den doden het Evangelie verkondigd geworden, opdat zij wel zouden geoordeeld worden naar den mens in het vlees, maar leven zouden naar God in den geest.” Uit deze tekst willen de Roomsens de gevolgtrekking maken, dat Christus tot de voorvaderen gepredikt heeft. *Antwoord.* Maar de betekenis van deze tekst is, dat het Evangelie aan de doden verkondigd is, d.w.z. aan degenen die thans dood zijn, of die al gestorven waren, toen Petrus dit schreef, maar die vroeger, toen hun het Evangelie gepredikt werd, (nog) leefden.

Tegenwerping 5. Zij roepen ook deze tekst van Paulus te hulp, Ef. 4 : 9: Christus „is nedergedaald in de nederste delen der aarde.” Dat betekent, naar zij beweren, dat Hij nedergedaald is naar de hel.

Antwoord. Ook hier is de betekenis van de tekst verdorven. Want die tekst zegt alleen maar, dat Hij op de aarde, het nederste deel van de wereld, is nedergedaald.

Want het gaat hier niet om een tegenstelling tussen twee delen der aarde, maar om die tussen hemel en aarde, en daarmee wordt de vernedering van Christus te kennen gegeven.

Tegenwerping 6. De pijnen en benauwdheden die Christus in Zijn ziel doorstaan heeft, overkwamen Hem voor Zijn begrafenis. En de nederdaling ter hel staat hier in de Geloofsartikelen ná die begrafenis. Dus kan de nederdaling ter hel deze pijnen der ziel niet bedoelen.

Antwoord. Dit Artikel volgt niet op de begrafenis, omdat die nederdaling erna geschied zou zijn, maar omdat het een verklaring is van de voorafgaande Artikelen, die over het lijden, sterven en begraven handelen, opdat men daar niets afdoe. En dit is de betekenis, dat Christus n.l. niet alleen geleden heeft, gestorven en begraven is naar het lichaam, maar dat Hij ook de allergrootste pijnen en smarten der hel, zoals die alle goddelozen eeuwig lijden zullen, in Zijn ziel geleden heeft; of: dat Hij niet alleen de lichamelijke, maar ook de geestelijke straffen en Gods toorn tegen de zonden gedragen heeft. Want in de Geloofsartikelen gaat men van het mindere over tot het meerdere, te weten van de lichamelijke pijnen tot de pijnen der ziel. Want de dood des lichaams is lichter dan de pijnen der ziel. Tenslotte wordt na het zichtbare lijden het onzichtbare gesteld. Want nadat in de Artikelen uiteengezet was, wat Christus voor het oog der mensen geleden heeft, wordt daarna gepast het onzienlijke en onbegrijpelijke oordeel genoemd, dat Hij voor God verdragen heeft.

Aantekening. Nu zijn er mensen, die noch deze onze verklaring, noch het verzinsel van de Roomsens inzake de verlossing van de voorvaders uit het voorburg der hel aanvaarden, en die toch geloven, dat Christus met Zijn ziel in de plaats der verdoemden ná Zijn dood is nedergedaald; niet, opdat Hij daar zou lijden of opdat Hij de voorvaderen verlossen zou, maar opdat Hij Zich aan de duivel en de dood als een Overwinnaar zou vertonen en hun daardoor verschrikking zou inboezemen.

Deze opvatting heeft van zichzelf niets ongodelijke, ze werd door vele kerkvaders aanvaard, en naar mijn mening behoort men daarover niet op een hatelijke manier met iemand te strijden. Intussen staat dit vast, dat deze opvatting toch niet uit de Heilige Schrift bewezen kan worden. En er vallen vaste beweegredenen tegen aan te voeren. Want na het sterven, toen Christus „Het is volbracht!" gesproken had, heeft zijn ziel gerust in de handen des Vaders, waarin Hij ze bevolen had. En als het waar is, dat Hij nederdaalde om te triomferen, dan zou dit Artikel het begin van Zijn verheerlijking betekenen. Maar het valt niet aan te nemen, dat Christus het begin van Zijn verheerlijking in de hel heeft willen stellen. Want uit de tegenstelling der Artikelen is het openbaar, dat de nederdaling ter hel de laatste trap van Zijn vernedering geweest is, en Christus werd niet verheerlijkt, voordat Hij opgestaan is.

Dit gevoelen vindt evenmin bewijs in de Heilige Schrift, als dat van de Roomsens; en zoals het metterdaad een opvatting is, zo is het slechts hierin (van dat der Roomsens n.l.) onderscheiden, n.l. in de bedoeling waarmee Hij is nedergedaald. Ook zij halen teksten als 1 Petrus 3 : 19v. en Ef. 4 : 9 (als bewijsplaatsen) aan. Maar wij hebben tevoren al aangetoond, dat deze teksten in dit verband zeer ten onrechte aangehaald worden; en al was het dat ze van een plaatselijke nederdaling zouden kunnen gelden, dan zouden die teksten niet hun eigen opvatting, maar veeleer die van de Roomsens steunen, die beweren dat Christus in de hel gepredikt en de voorvaderen verlost heeft. Daarom dienen wij eraan vast te houden en tegenover de Roomsens te betogen, dat het vast en zeker (waar) is, dat Christus in de zin en betekenis als wij het uitgelegd hebben, ter hel is neergedaald. Als iemand

bewijzen kan, dat hij ook nog in een andere zin ter hel neergedaald is, dan is het wel. Ik kan dat echter niet doen. Intussen geef ik toe, dat de duivelen van Christus' zijde een grote verschrikking bereid is. Maar dat gebeurde niet door Zijn plaatselijke nederdaling ter hel, maar vanwege Zijn dood, waardoor Hij de duivel, de zonde en de dood overwonnen heeft! Bovendien wordt onder dit nederdalen van Christus door vele rechtzinnige godgeleerden die vernedering van Christus verstaan, waarmee Hij onder de heerschappij en macht van dood en hel, d.w.z. van het graf, verkeerd heeft tot aan de derde dag toe. Want gedurende die ganse tijd is Hij „met de banden des doods" in het graf „gebonden" geweest, waarvan Hij nadien ontbonden is geworden, Hand. 2 : 24. En wat het innerlijke lijden van Christus naar de ziel betreft, dat stellen zij in Zijn kruisiging, toen Hij een vloek voor ons geworden is, Gal. 3 : 13, en tot in de uiterste angsten der hel verzonk, toen Hij uitriep: „Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten!"; welke angsten Hem al eerder in de hof van Gethsémané bijzonder begonnen te overvallen. Dus wordt door de bedoelde godgeleerden dezelfde Schriftuurlijke waarheid, als de Catechismus voorstelt, mede bevestigd, zij het ook op een andere manier.

II. *Met welke bedoeling Christus ter hel nederdaalde, of welke vruchten die nederdaling meebrengt.*

Christus is nedergedaald ter hel; d.w.z. Hij heeft de onuitsprekelijke benauwdheden, pijnen en verschrikkingen der ziel vóór, maar het meest áán het kruis doorleden. Allereerst, opdat Hij ons van de benauwdheden en pijnen der hel verlossen zou; vervolgens, opdat Hij ons met Zich in de hemel zou opvoeren, en wij niet ter hel zouden neerdalen. Dus vloeit hieruit voor ons de volgende vrucht:

1. Dat wij van Gods liefde jegens ons en van de zekerheid onder zaligheid verzekerd worden; want hoe zwaarder Christus' lijden geweest is, des te genoegzamer is ook Zijn voldoening voor ons;

2. dat wij in de allertzwaarste aanvechtingen deze troost hebben, dat wij n.l. van de helse pijnen door Christus verlost zijn.

Wat betekent het dus, dat wij *geloven in Christus, Die nedergedaald is ter hel?* Het wil zeggen, dat wij geloven, dat Christus voor ons de helse smarten en pijnen geleden heeft, opdat wij die niet zouden behoeven te dragen.